

Tjuvar och skojar.

Ur boken Storgubbar och småfolk i gångna tiders Bohuslän
Utgiven 1972 Av Sven Rydstrand

Det fanns massor av fattigt folk i gångna tiders Bohuslän, folk som inte hade något arbete och ingenting att leva av. De blev inte blott tiggare utan även tjuvar, men de måste stjäla för att kunna leva. Nedanstående protokoll från 1600-talets Orust är ett bland de många, som på den tiden berättar om dessa arma människor. Protokollet skrevs vid häradstinget med Orust och Tjörn i Swansund i oktober år 1698:

Det gjordes ett allmänt klagomål över en båtsmanshustru, Börta Gunnarsdotter, och hennes son, Nills Olsson, att ingen av hennes grannar och snart sagt hela detta landet kunna låta något i fred för henne och hennes son, antingen med matvaror inne i husen eller ock deras kor på marken, dem hon och sonen om nätterna mjölka, och äro de därmed av åtskilliga funna, när de detta sitt tjuveri förövat.

Denna kona och hennes son, som är 19 år gammal, kunde inte neka till dessa klagomål, förebärandes att trången dem därtill bragt, eftersom de intet hade att äta.

Recolverades: Såsom man intet visst kunde veta, till huru stort kvantum denna Borta Gunnarsdotter och hennes sons stöld kunde bestiga, dock bekänna de själva, att de sedan några år tillbaka mjölkat grannarnas kor, över fyratio stycken, förutom allt annat smått de bortsnappat från en och annan. Fördenskull blev både modern och sonen hudstuckna vid tingsdörren.

(Att bli hudstruken innebar att vederbörande brottsling blev slagen med spö på bara kroppen, tills huden lossnade.)

Men det fanns andra slag av tjuvar också. Man kunde nämligen stjäla gårdar, vilket då fick ske under sken av lag och rätt. Följande händelse från Sörbygdens härad berättar därom. Protokollet skrevs vid tinget på Hällungstad den 10 november år 1681 och lyder så här:

För rätten framsteg kapellanen herr Joakim Plate, fullmäktig på sin svärfaders, pastoren i Krokstad, vällärde herr Didrik Johansson-Achens, vägnar, kärande, och framställde så i rätten dess suplick till dess höga nåde, herr generalmajor och landshövding, av dato Krokstads prästegård den 11 oktober anno 1681, vari kan klageligen tillkännagiver, hurusåsom en hans prästebolsbonde, benämnde Anders Andersson, svarande, på hemmanet Allsbo sitter honom till förtret, vilket hemman hans vördighet vill på sin medarbetare i ordet, herr kapellanen Joakim Plate, på besittelse uppdraga.

På samma suplick finnes hans nådes majoren och landshövdingens höga resolution, given i Saltkittelen den 15 oktober 1681, varigenom hans höga nåde giver kapellanen tillåtelse, att han må samma hemman tillträda med dess fria disposition, och det så vida att hans höga nåde icke var informerad om någon partikulariteter, som sådant hindra kan, fördenskull suplikanten replikerat till hemtinget, och därest ej sådant finnes, befalles bonden i rätten tid ifrån hemmanet att avträda.

Inlades än av käranden en lagmansdom av dato 1605 den 20 juni, vari förmäles att Anders i Fisketorp haver då under hävd gården Allsbo. Är ock i bemälte lagmansdom avsagt, att prästen herr Gunnar Nilsson måtte låta platsen bebygga till prästegårdens större nytta, varemot svaranden Anders Andersson i Allsbo föregiver, att samma plats eller ett fjärdedels hemman Allsbo var av hans förfäder först uppräjt av öde mark, såsom samma plats av hans förfäder och av den ätten skall vara skänkt till prästebolet. Begärer fördenskull få åtnjuta stubbemannarättighet på samma berörda hemman, som han förfäder med stor möda uppräjt haver, och att det måtte anses med vad mera är av honom kostat, innan han fick hemmanet tillträda.

Förefinnes så, att han haver givit till herr pastoren i kännelse och tredje års taga sex riksdaler, dessutom i penningar till änkan, som satt på Allsbo, som var hans moder, 20 riksdaler. Haver ock hon med sin salig man dessutom kostat mycket i deras livstidstaga.

Begärer så svaranden att få höra vad mera vittnesbörd han haver, som är Hans Hindricksson i Bön, en man inemot hundra år gammal, vilken bekänner att han i sin ungdom följde sin fader till kyrkan. Då gick de bort till en plats, där nu Allsbo hus står, och besågo den stora skogen av björkar. Då sade männen sig emellan, Hindrick i Holtt och Simon i Kopparhult: Jag må undra på den mannen i Fisketorp, att han icke låter sin måg Anders Larsson och sin dotter sitta i gården Fisketorp med sig, än som de skall sitta i en så grym röjning. Då svarade Simon i Kopparhult, att prästejorden är kommen ifrån Fisketorp, och därför hava de gott mod att sitta där, ty prästejorden tager ingen ifrån dem.

Anders Olsson i Kopparhult, en man om 93 år, vittnar och bekänner, att han ock följde sin fader till denna plats Allsbo, och då hade Anders Larsson först uppbyggt där ett fähus och en stuga.

Än framviste svaranden Anders i Allsbo en suplick, som han i förgånget år underdånigst ingivit till hans höga excellens generalgouvernören och fältmarskalken, den högvälborne herr baronen Rutger von Ascheberg, vari han föregiver då att herr pastoren vill driva honom ifrån bruket, varpå i samma suplick finnes hans höga excellens skriftliga resolution, att Anders Andersson skall samma hemman Allsbo oturberat bebo, intill dess igenom varjehanda tillfälle prästen skall bliva nödgader gården själv med egen avel att bruka eller kyrkoherden herr Didrick i Krogstad de skäl inbringa, som kunna vara säkra.

Resolverades: Av de skäl in akta finnas och i förmågo av prästernas in anno 1675 givna privilegier, såsom i det hans vördighet pastoren för sin mag och medarbetare i ordet, kapellanen herr Joakim Plate, uppdrager hemmanet Allsbo till bruk, alltfördenskull tillkännes kapellanen herr Joakim Plate för sin egen person och ej någon främ-mat där att insätta, och till nästa fardag att träda till bruket, såsom att giva bonden igen av hans utgivna åminnelsepenningar 15 daler silvermynt. Skulle ock framdeles kapellanen för varjehanda orsakers skulle att kvittera bruket i Allsbo, då skall svaranden det för taga och fästa vara näst att besitta, eftersom han visar sig därtill vara stubbeman, emot dessa 15 daler silvermynt. Är vädijat under Lagmansrätten, men domen nöjes kapellanen med.

Ungefär på liknande sätt lär det tydligen också gott till, när fru Margareta Huitfeldt på 1670-talet tillägnade sig den stora ön Hällö eller Hollerön, som den tidigare kallades. Ett försök till utredning i denna sak gjordes vid tinget i Kviström den 2 juni år 1690. Då skrevs följande protokoll därom:

Hållö fyr 1940-tal

Kronans befallningsman välbetrodde Petter Kall instämt arrendatorn och befallningsmannen på Åby, välbetrodde Abraham Wäfwer. tilltalandes honom för en obesutten holme, Hollerön benämnd, uti Askums socken, den kronobefallningsmannen förmenar kongl. maj:t och kronan vara tillhörig, eftersom allenast är kunnigt, att i förra tider skall kronobefallningsmannen densamma bortstädt, inläggandes en attest av en strandsittare, boendes på en strand, Grawerna, sammaledes under Åby belägen, Lars Swensson benämnd, daterad den 1 juli nästförlidne, vilken betygar att dess salig fader i dess livstid staddes samma holme av kronobefallningsmannen Peder Nilsson. Såväl av Gudmund Persson och allmänt bland folket är samma tal och rykte.

Befallningsmannen Wäfwer beropade sig därpå:

- 1. En salig fru Margareta Huitfeldt underskriven jordebok, upprättad anno 1673, har innefattats denna ö, varest kan falla ett dragse hö och torvskäring samt bete för bockar, för vilka strandsittarna på Wägga, som jämväl lyder under Åby, förr ärligen givit och ännu giver sex marker silvermynt.*
- 2. Att hans kongliga maj:t allernådigst ej allenast i nåder konfirmerat testamentet, utan ock försäkrat att jordeboken och dess intrader, som ock är bortskänkt skall hållas oförryckt, inläggandes en kopia av Kongl. Maj:ts konfirmation, daterad Stockholm den 5 augusti 1673 i andra punkten.*
- 3. Inlade Wäfwer en attest, utgiven 1680 den 19 november av en 90 års gammal man, Lars Andersson på Uhleberg, som betygar att under den tiden han tjänte hos salig herr Christopher Gällde, Anders Blommé, Peer Sparre och överste Firrich. vars ridefogde denne Lars Andersson för femtio år sedan varit, här berättat uti denna sin höga ålderdom, att Hollerön tillika med de andra hisliggande holmar, Smögen, Hasselön, Buskär, Grindholmen m.fl. alltid har hört under Åby frälse.*

4. Lärer befallningsmannen förmodligen ej kunna någonstädes finna antingen i de med länet levererade danska eller nu upprättade jordeböcker att Hollerön skall vara till uppbördsel upptagen eller i någon strandsittares kontributions- eller uppbördslängd någon gång införd.

Kronans befallningsman välbetrodde Petter Kall sade sig vilja med levande vittnen betyga, att kronans befallningsman samma holme bortstätt och begärde uppskov i saken till nästa ting, däröver vidare förklaring och upplysning göra, som rätten beviljade.

När ärendet ånyo kom upp vid Kviströmstinget den 30 oktober samma år skrevs följande protokoll:

Kronans befallningsman välbetrodde Petter Kall hade nu efter å förra tinget begärt uppskov i saken om en holme eller ö, Hollerön benämnd, låtit instämma Göteborgs Gymnasie befallningsman, välbetrodde Abraham Wäfwär viljandes bevisa med en av fordom kronans befallningsman salig Gudmund Persson utgiven tagesedel, daterad den 4 oktober anno 1667 till en strandsittare Swen Nilsson på Smögen, som skulle den vara Kronan tillhörig, vilken tagesedel kronans befallningsman på gjord ansökan fått från borgmästaren på Fredrikshald, Christen Heidemarch, som i sistlidet krig, så länge de danske vid landet motstod, lät sig bruka som dess fogde över Sunnerviken, och vid ett tillfälle, som på samma ö uti varande krigstid en engelsk farkost strandade, har han, Heidemarch, betjänt sig av samma sedel, att salig Huitfeldtskan eller dess betjänter icke skulle uti vraket tillägna sig någon lands- eller grundskatt. Brevet är daterat Fredrikshald den 25 oktober anno 1690. Förmenandes, att då salig Fruen då intet klandrat å någon rätt, hon där inte haft att säga.

Befallningsmannen Wäfwär mötte, vilken nu som på förra tinget och i näst förra tingsprotokollet är införd, framlägger en kopia av testamentet så ock Kongl. Maj:ts därpå givna konfirmation och en original jordebok, underskriven och upprättad efter testamentets lydelse med salig fru Huitfeldts egen hand och signet, daterat den 20 juni anno 1673, uti vilken jordebok denna Hollerön är nämnder och införder bland flera holmar och strandsittare under Åby sätesgård, och i det övriga protesterandes emot den avlidne befallningsmannen Gudmund Perssons utgivna tagesedel, som skulle den vara olaglig och oskäligen, sedan ingenstädes eller på något sätt kan bevisas, att någon avgift från Hollerön antingen samma befallningsman eller någon annan efter honom varande kronobetjänt från sådant i Kronans räkningar sig till uppbörd tagit, utan betalt avgiften till Åby årligen med en daler, 16 öre silvermynt.

Vad den av rikets fiender och de norske tillsatta fogden sig då så uti det som annat torde konungen i Danmark antagligen tillvållat, lämnar han till vars och ens omdöme huru då tillgick att uti slika eller andra tillfällen mången med stillatigande måste låta sin rätt falla, begärandes fullmäktigen över Gymnasiegodset utan nödigt uppskov dom i denna saken och icke med kostsamma resor och tidsspillan längre bliva uppehållen.

Kronans befallningsman förmente att salig fruén hade då i kriget även så god rätt till sitt gods som uti fredstid, efter hon hade en och annan anförvant i danska tjänsten.

Svaranden Wäfwär berättar, att på samma engelska farkost blev folket bärgade, som då själva disponerade över det bärgade godset, som fogden Christen Heidemarch sig tillhandlat. Vidare begärde kronbefallningsmannen att Wäfwär skulle framlägga salig fruéns äldre uppbörds- och jordeböcker. Men Wäfwär svarade sig ingen hava eller skaffa kunna än

testamentet nu förmäler och han nu här i original framställde. Kronans befallningsman begärde ock rättens utslag i denna sak.

Recolverades: Ehuru väl Kronans befallningsman välbetrodde Petter Kall förmenar efter det allmänna rykte, som allmogen här i grannelaget, där denna omtvistade ö, Hollerön, är belägen, haver honom vid handen givit, skall vara Kronan tillhörig och medelst salig befallningsmannen Gudmund Perssons utgivna städjesedel tänker vilja bevisa detsamma, där dock likväl icke den uti Kronans jordebok eller andra husmäns eller strandsittares skatteläggning finnes upptagen och av honom eller dess anterektorer uti salig fru Huitfeldskans livstid varit påtalt. Ty kan rätten av de skäl, som utförligen av svaranden Abraham Wäfwär äro andragne, icke annorlunda döma, än samma ö, Hollerön, till följe efter det utav hans kongl. maj:t, vår allernådigaste konung och herre konfirmerade testamente ju bör höra och följa efter den underskrivna jordeboks innehåll till Åby frälse.

Att Hållös historia blev ännu mera dimhöljad efter denna process, kan man förstå, då det ju därunder bl. a. framkom, att fru Huitfeldt själv saknade åtkomsthändingar till ön. Hon hade helt enkelt bara skrivit in den i sin jordebok, då det var skifte mellan befallningsmännen. Så gjorde hon enligt traditionen också med flera andra egendomar på Sotenäset och i det övriga Bohuslän. Det finns t.o.m. domstolsprotokoll, som bestyrker sådana traditioner.

Det fanns skogstjuvar också, och särskilt på den tid, då ekskogarna tillhörde Kronan, var ekarna begärliga i det skogfattiga Bohuslän. Nedanstående protokoll härrör från Tjörn och skrevs vid tinget på Dyreby gård i Stenkyrka socken den 1 juli år 1669:

Göteborgs Gymnasie befallningsman, välbetrodde Abraham Wäfwär efter laga stämning tilltalte Jacob Olsson i Kihl, Valla socken, för det han emot flera så på tingen som predikstolarna gjorda förbud skall olovligen huggit och bortfört ifrån Sundby skog tvenne stycken ekar, varmed han skall vara i själva gärningen funnen, när han något av samma ekvirke fört och vid sin strand upplagt. Framförandes befallningsmannen Wäfwär i denna sak till vittne först Erik Hemmingsson i Fjällebro, vilken efter avlagd ed betygade, att han med Lars Nilsson i Fjällebro funnit en eketopp som en arm tjock och tvenne som pregelskaft tjocka på Kihls strandbacke. Och när Jacob Olssons hustru därefter kom neder till stranden att släpa dem upp till gården, haver Lars i Fjällebro tagit samma ekestycken ifrån henne och fört dem över kilen till Fjällebro. Engelbrekt Andersson i Hjalteby bekände efter avlagd ed, att han var på fjorden och fiskade, när Erik och Lars i Fjällebro kommo ifrån Kihls strand och förde i ekan med sig ekeved, då de för honom sade att de samma virke hade tagit från Jacobs hustru i Kihl.

Björne Larsson i Tångeröd bekände även efter avlagd ed, att när Lars i Fjällebro var hemkommen med dessa ekar. sade Lars till honom, att "nu törs Jacob i Kihl taga ekarna igen". Och till att hindra detsamma sände han strax efter dessa ekar, då Lars såg dem och betygar, att det var en eketopp tjock som en arm vid handleden och tvenne unga ekar, tjocka som piskeskaft samt ett annat litet stycke såsom en gren. Jacob bekänner att han allenast tagit en liten eketopp, men till det andra nekar han. Därtill tillstår han, att han på Sundsby holme tillförande skurit vider till störe-hankar.

Recolverades: Såsom Jacob Olsson i Kihl är överbevist med goda och klara skäl, att han ifrån Sundby holme borttagit och med sig hemfört tvenne unga ekar och en eketopp samt på samma holme skurit utan lov vidcn till gärdslehankar. Och emedan det i skogsordningen utan åtskillnad av stora och små ekar, pålägger dem som ekar hugga att plikta, är ock flera förbud

skedda så på tingen som predikstolarna, att den som det ringaste litet eller mycket i Sundby skog skulle sig fördrista att hugga, den därföre förutom laga böter såsom förbudsbrytare plikta skall tio daler silvermynt. Fördenskull bör ock Jacob Olsson för tvenne ekar 12 daler silvermynt och därtill för förbudsbrott tio daler. Men som han intet hade att plikta med, löpte han tvenne gånger gatulopp.

Vid samma ting förekom även följande ärende angående olaga ekehygge:

Jägmästaren välbemälte Anders Bourdon gav för rätten till känna, att Swen Andersson på Lilla Askerön haver huggit några ekar på sitt skattemål, nämligen fem stycken, begärandes att han därföre måtte lagligen plikta. Swen Andersson mötte däremot till svars och invände att dessa ekar skola före hans tid av hans förman till dess gårds nödtorft vara begärta att få huggas och därtill för ekarnas oduglighets skull vara utsynta, vilka han bekänner sig sedermera hava huggit. Jägmästaren beviste däremot, att en av de huggna ekarna varit vid roten bibehållen och tät och fördenskull påstår, att därest han för de övriga fyra, vilka jägmästaren tillstår sig med tvenne nämndemän hava besett och funnit var alldeles ihåliga och ruttna, skulle för böter förskonas, han till det ringaste för den behållna och täta eken måtte plikta.

Recolverades: Swen Andersson skall för den ek som är befunnen vara vid roten tät, plikta nio daler silvermynt till konungen och tre daler till tveskiftes och förskonas för de övriga fyra, emedan de äro befunna vara utsynta till gårdens tarv och därtill odugliga.

Olaga ekehygge förekom för övrigt över hela Bohuslän ännu i slutet av 1700-talet. Här är ett protokoll därom från tinget i Kviström år 1800, som berör Stångenäset:

Till ansvar för olovligt ekehygge har vice lantjägmästaren välbetrodde Anders Tegnér instämt Jon Johansson, Mattias Pehrsson och Börje Månsson i Häller i anledning av en så lydande besiktning:

Uppå anmodan av vice lantjägmästaren herr Anders Tegnér ha vi undertecknade hållit laga syn och besiktning på anmält olagligt eke-hygge i det s.k. Källvik, tillhörande Hällers åboer i Bro socken. På Jon Johanssons enskilda del befinnes tvenne ostämplade ekar nära intill hans torpstuga, samt en ek märkt för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning men uppväxt med tvenne tjocka grenar, varav den ena nu är avhuggen. Likaledes befanns en ostämplad ek bredvid Stenliden i den s.k. Dumpen. Såväl denna senare som den förstnämnda är huggen i förliden vinter. På Mattias Pehrssons lott befanns trenne ostämplade ekar, och som stubbarna utvisar är de huggna för tre eller fyra år sedan. Tvenne ekar av en mans börda utan toppen, som låg kvar på stället och är huggen i sommar, funno vi på Börje Månssons lott.

*Att föregående syn och besiktning har sin riktighet, intygar
Anders Hök. — Jacob Andersson, nämndeman.*

Även befanns sex stycken stämplade ekar, som ännu icke är huggna, ehuru åborna bekommit ängeröjningsresolution år 1796.

*Källvik den 1 november 1800.
Anders Hök. — Jacob Andersson.*

De tilltalade bestred att hava huggit några ostämplade eketräd, under föregivande att det s.k. Källevik, där de ostämplade ekarna skola vara fällda, är avsides från gården beläget nära intill en sjö, så att avverkningen kan lätteligen av andra dem ovetande vara skedd, men de medgav att de huggit en del av de 58 odugeliga ekarna, vilka genom konungens befallningshavande nu uppvista utslag av den 29 januari 1796 blivit dem till angröjning och uppodlings verkställande tillåtna att fällas, och förmente deras rätt vara att hugga de återstående så fort de medhinna, helst någon viss tid icke veterligen blivit dem föresatt.

Tvenne av åklagaren inkallade vittnen, Lars Bengtsson under Stranderäng och Christian Olofsson i Störreberg, blevo edeligen avhörde, och berättade Lars Bengtsson, att då han vid vårfrutiden detta år kom i tjänst hos Jon Johansson, där han förblev till Michaeli, voro väl några till bränsle dugliga ekar och grenar liggande på hans vedkast och huggna i Källevik, men han vet icke om de voro ostämplade, och under hans tjänstetid hämtade icke någon av dem ved därifrån. Christian Olofsson berättade att han vid Michaelitid kom utur Mattias Pehrssons tjänst. Såg Jon Johansson förliden vinter hugga den ena stammen av ett tvåstammigt eketräd i Källevik, och kördes den huggna grenen sedermera till Häller. Och hade dessa vittnen i övrigt ej något att berätta.

Jon Johansson bestred sistnämnda vittnesmål, och åklagaren yrkade å honom edgång men avträdde från påståendet emot de övriga, utom det att han förbehöll sig de sex utstämplade ekträden, som icke blivit huggna, ej vidare måtte få fällas. Och de tilltalade åberopade, vad förut är anført.

Dessa bönder blev frikända från anklagelsen.

Om en huddragare och stortjuv på Stångenäset i slutet av 1700-talet berättar följande protokoll, som skrevs vid tinget på Kviström den 22 juni år 1801:

Hovrättskommisarien och kronolänsmannen Jonas Forsström anmälte att lösdrivaren Christian Hansson från Stångenäs härad, som betjänar med huddragande, blivit häktad och hitförd såsom angiven för flera tjuvnader och för det att han oroar folk vid hus och hem meddelst hot och pock att sätta eld på deras hus eller tillfoga dem skada med sina knivar, om de ej förnöja honom med mat och härbärke, då han det åstundar, varandes för honom en allmän farhåga, och i synnerhet som han under instundande bärgsel och skördetid finge tillfälle att göra besök i gårdarna, då vanligen blott gammalt folk eller barn äro hemma stadda, yrkandes Forsström alltså över Christian rannsaking samt uppgav de stölder, för vilka han misstänks och därav en del ock redan skola vara erkända, följande:

1. Hos Nills Esbjörnsson i Jordfall en ny fyrträds kjortel, som är värderad till 2 riksdaler, och 3 sättingar kålrötter, värda 40 skillingar.

2. Hos Nils Ericsson i Stranderäng 3 alnar blekt hörgarn, 1 riksdaler. En trådhärva, 6 skillingar, 3 täljknivar, 12 skillingar.

3. Hos Johan Christensson i Skärstad, 4 marker blekt lingarn, 1 riksdaler, 16 skillingar.

4. Hos Olof Jacobsson i Hegärde, sex stycken hästskor, undanbrutna hästarna i stallet, en järnlänk, en beckjord, två stigbyglar med läder, två par tömmar och två par skäktetåg. En riksdaler, 43 skillingar.

5. Hos Olof Andersson i Stackehallen, en sätting potatis, 24 skillingar.

6. Hos Börje Jonsson i Stackhallen, fyra kronskärnor och en häng-lås, återfått på Lingata. En riksdaler.

7. Hos Olof Persson i Önna, två bikupor, värda 4 riksdaler, 32 skillingar. En ny säck, en tröja, ett kläde från drängen Lars, en riksdaler.

8. Hos Anders Wilhelmsson i Österröd, en skohammare, 8 skillingar.

9. Hos Swen Jönsson i Skorve, en yxa, 16 skillingar.

Christian Hansson var 25 år gammal och född på ett torp under Norra Säm i Brastads socken den 2 februari år 1778. Han var född oäkta. Modern var norska kvinnspersonen, Dorothea Hansdotter, då i tjänst hos profossen Lars Dunderhake i Norra Sam. Som fader angavs torparen på Bovik under Röe i Bro socken, Hans Andersson. Christian Hansson har år 1797 varit straffad med tre par spö för stöld och inbrott. Han sade sig icke hava någon årstjänst utan vara skatteskriven på ett torp under Stranderäng, dock utan att han någonsin skatt utgjort. Han förmantes att avgiva sannfärdig bekännelse, och efter några sökta undanflykter erkände han frivilligt, att enligt vad Nils Esbjörnsson, nu tillstädes uppgav, att han för två år tillbaka från Nils borttagit en hans hustru tillhörig fyrtrådig kjortel, vilken hängde i ett skjul utanför stugan, men av honom blev återställd fast skadad.

Och han även förlidet år i slåttertiden tagit blekegarnet och två härvor å en natt, då det hängde i hagen, samt nyttjat två härvor själv och lämnat blekegarnet till Per Jönssons hustru, Elsa Hansdotter i Stranderäng vilken anmodat honom att skaffa sig lingarn. Och har han för detsamma erhållit någon mat. Men muffarna skall han ej tagit. Har dock sett drängen Nils Andersson i Häller att hava dem, dem han ock skall lämnat till Nils Ericsson. Och Nils tillkännagav att Christian skall ha hotat med att bränna upp Stranderäng, om han röjdes, varför hans berörda genast erkända tjuvnad ej skall blivit förrän nu angiven. Erkände Christian ock, att han likaledes från Johan Christensson i Skärstad förlidet år på natten i hagen borttagit ett lingarn, det han även skall på hustru Elins begäran att skaffa henne sådant garn, avlämnat, vilket hon dock sedermera, då misstankar på henne föll, till Christian återlämnat, som enligt Johans medgivande återställt en del därav, sedan Johan hotat att Christian eljest skulle bliva häktad.

Att han stulit de hästskor och den övriga bråten från Olof Jonsson i Hegärde, som detta allt mistat, och att stölden har skett vid två olika tillfällen, på så sätt att han nu i vinter då han första gången ingick genom stalldörren, såsom ej låst, och bröt tre hästskor under hästen och borttog dem jämte två järnlänkar. Och den andra gången vid pass åtta dagar därefter ingick genom en dörr på gaveln under taket genom rännnet ned i stallet och bröt undan tre hästskor ånyo, därtill han medhavde tång, och borttog dem jämte de övriga hos Olof saknade varor. Och skall Elias i Önna, nu Långegärde, anmodat honom att skaffa sig hästskor och järnlänkar, varför han ock fick de borttagna hästskorna för intet samt för de borttagna järnlänkarna lämnat Christian något mjöl.

Och de två övriga hästskorna sålde Christian till Swen i Skärstad emot litet mjöl, och det som sista gången borttogs, skall Elias broder, Anders Nilsson på Medby för en näve mjöl till två gånger välling ha fått, och skall han ha anmodat Christian att skaffa honom det, då Anders var med på likfärden efter sin moder i Häller. Att Christian likaledes ute på ängen uppgravit i sistlidne höst en sätting potatis tillhörig Olof Andersson i Stackhallen, samt från Börje därstädes uti boden, vilken dock ej var tillåst, tagit fyra kornskärnor och en hänglås, vilken han

lämnat i Lingatan hos änkan Anna Hansdotter, då han där legat några nätter på rännet samt vid bortgående från Anders Wilhelmssons hus i Österöd, där han en natt legat över på slagbänken i sistlidne vecka borttagit en skohammare, den han sålt till Jon Johansson i Häller för grå ärter, samt för två år sedan tagit yxan från Swen i Skorve, den han dock återställt vid tillsägelse. Men den hos Olof Persson i Önna skedda stöld bestrider han på det högsta att hava begått.

Soldaten nr 77 för Häller rote av Bohusläns regemente, Gabriel Hell anmälte, att sedan han tillåtit Christians moder att på någon tid få bo i dess torp, samt Christian, som hade hittills gått på Häller hos Elias Nilsson, nu i Långegärde, efter Hells bortkommenderande till Varberg förflutna vinter även flyttat till torpet, har Hells fästmö, Sara Andersdotter, som skulle bestyra om hushållningen, gemensamt med Christian spolierat hans bo, så att vid Hells återkomst allt var förstört, samt Sara jämte Christian begivit sig undan vid Hells återkomst, att han sedermera icke fått träffa henne, och skall hans förlust bestå i psalmbok, kornskära, lie, en blå jacka, en vallmars vampa, ett lintyg och en hop bråte, samt begär att Christian härom måtte göra besked.

Och denne svarade att Sara, som tillät honom att vara på torpet efter Hells bortresa, dock utan att han med henne hade minsta umgänge, lämnade honom till födans anskaffande ovannämnda persedlar. Endast skäran skall han ha lämnat till Anders Nilsson i Ferlev, men jackan skall Sara själv avyttrat samt lämnat träbråten till Jon Johansson i Häller och tagit vampen sönder till klädesplagg. Lintyget och strumporna förmodade Christian vara i torpet kvarlämnade.

Andreas Olofsson på torpet Muskegärde under Vintveten jämte hans hustru Anna Hansdotter inställde sig och anmälde, att Christian skall till Andreas hava mycken ilska däröver, att han blivit till huddragare i häradet antagen, och att han flera gånger inträngt sig i Andreas hus och under förevändning att få natthärbärke gjort mycken oro och förskräckelse, haft upp sina knivar, en gång fyra stycken, och huggit dem emot varandra samt varit så uppretad att han själv skurit sig i händerna under yttrande att han hade ej mer än ett liv och frågade icke efter att våga det, så att hustrun vid sista tillfället, sedan hon förmått locka honom utanför stugudörren, sett sig nödsakad slå honom med en kavel i huvudet för att betaga honom tillfälle att göra mera ont.

Häröver hörd erkände Christian att han några gånger kommit till Andreas att vila där över natten och icke haft ro att lägga sig, men skall i övrigt ej gjort något ont, ej heller haft i sinnet att göra det, utan skall hustrun oförskyllt slagit honom två hål i huvudet, vilket skedde i den förra veckan, därav han visade sig än hava två hål, och har han sedermera blivit arresterad och alla äldre och senare brott nu på en gång emot honom blivit angivna.

Härefter begärde åklagaren att rannsakingen emot Christian måtte få förekomma vid nästa ting, av de orsaker, dels att Christian under den tiden finge hållas i häkte från orten, och dels under skördetiden ej få tillfälle att stryka omkring under utövning av sina vanliga odygder till folkets skada och oro, dels ock att Sara Andersdotter måtte varda efterlyst, samt alla de personer, vilka Christian uppgivit hava om de stulna varorna i någon slags handel med honom sig inlåtit, bliva till domstolen inkallade, varförutan anledning skall vara att Christian begått flera av de mångfaldiga tjuvnader, som förliden vinter och vår äro begångne, men varom sedan Christian blivit gripen, tiden varit otillräcklig att göra någon efterforskning.

Saken uppskötts alltså till nästa ting, och Christian avfördes under fängslig bevakning till Göteborgs Kronohäkte.

Att det fanns oärligt tjänstefolk på handelsplatsen och trankokeriet Fogelvik på Herrenäset omkring år 1800, därom berättar nedanstående protokoll, som skrevs vid Kviströms ting den 4 april år 1800:

För tingsrätten framställde kommissarien och kronolänsmannen, välbetrodde Jonas Forsström, drängen Anders Nilsson och pigan Anna Pärsdotter och tilltalade dem för tjuveri under bemälte pigas tjänstetid nu i år hos herr handelsmannen Gerle på Fogelvik, där de skola gemensamt utan inbrott avhänt bemälte handelsman varjehanda saker och varor, varjämte ock Forsström, såsom de skola gömt och döljt det stulna godset, låtit till tinget inkalla Olof Kristensson på Hallan under Lerbäck, kyperskan Johanna Luttrén på Fogelvik. Tomas på Stämnen, Oluf Nilsson på Strupen under Svee och smeden Petter Enebom på Svärdsvik, av vilka blott de tvenne sistnämnda nu kommo tillstädes.

I åklagarens och handelsmannen Gerles närvaro erkände de tilltalade stöldförbrytelsen och berättade att de tid efter annan av Anna Pärsdotter synnerligast skall blivit förövat, det hon ock vidgick, och anmälde Anders Nilsson, att han som i tjuvnaden även deltagit, skall vara född i Halland, Himle härad och gården Rollstorp, och Anna Pärsdotter., som säger sig vara 23 år, är född på torpet Dalarne, Tunge härad och Svarteborgs socken, Bohuslän. På tillfrågan om förbemälte dräng även varit i handelsman Gerles tjänst, då stölden vart förövad, besvarade Gerle sådant med nej och ingav en på det stulna skrifteligen upprättad förteckning, så lydande:

"Specifikation på de varor, som befanns på torpet Hälla och äro bekände att de äro tagna på Fogelvik.

En ny boktunna, värderad till 28 skill.

Tvenne stycken säckar, 40 skill, trenne skäppor kli av råg a 10 skill. = 3 riksdaler.

Trenne porslinstallrikar a 4 skill., = 12 skill.

5 stycken tefat a 2 skill., = 10 skill. Detta låg nedgrävt i ladan under halmen.

En halv tunna stritt korn på löftet, 3 riksdaler,

En handyxa, 12 skill.

Nedgravet i sängen tvenne skäppor kornmjöl 3 riksdaler.

En ny säck 28 skill., 5 pund smör 40 skill.

2 pund tälj 16 skill.

En skål, 2 tallrikar, ett bleckstop 12 skill.

Ett halvt pund ost en riksdaler,

Ett lakan en riksdaler,

5 alnar sidenband,

2 goda hänglås,

theskedar, 32 skill.

Ett och ett halvt pund Carolina Indigo 2 riksdaler.

En servet, ett pund lin, 2 glas, 2 thekoppar, en ask med såpa, en riksdaler, 16 skill.

En bommullsduk, ett pund humle, en silkeduk, nedlagt i en kista, en riksdaler. En ny hatt 32 skill., 4 stycken buteljer 10 skill., en ny fjärding 8 skillingar.

Hos Tomas på Stammen ett halvt tjog havre 2 riksdaler. Hos smeden Enebom i Svanvik en spade 4 riksdaler, 46 skill., En säck med en åttondels tunna klitaget mjöl och kli att baka av på Edskär, 32 skill., en tross samt ett skot av min båt 2 riksdaler. Summa 26 riksdaler, 36 skill.

De å de här uppförda sakerna satta värdet anser nämnden såväl som de anklagade vara riktigt upptaget, och yttrade de sistnämnda att nämnda saker äro desamma som av Anders Nilsson och Anna Pärsson blivit stulna, givandes herr handelsmannen Gerle tillkänna, att han återfått alla förutnämnda varor utom tvenne säckar kornmjöl och en halv tunna havre, men att han utom förutnämnda saker nästlidne sommar skall blivit avhänt kontant 80 riksdaler, bandelär och mössetyger till ett sammanräknat värde av 50 riksdaler. samt en landlina, en kalldrägg, en kista med snickareverktyg uti samt senare något hö, detta senare värt 5 riksdaler.

Vid samma tillfälle skall ock herr Gerles tjänstefolk mistat saker till omkring 3 riksdaler. Och trodde herr Gerle att de anklagade även till denna stöld var saker. Detta bestred likväl Anders Nilsson och Anna Pärsson på det högsta med betygande det de uti sistnämnda tjuvnad var alldeles oskyldiga, och var ej heller något skäl till deras övertygande om denna stöld nu att tillgå, vidare än att Gerles trädgårdsmästare, Olof Wennersten, vid rätten tillstades på åklagarens begäran lämnade den upplysning att Anders Nilsson vid ett tillfälle skall begärt av bemälte trädgårdsmästare att få låna en tunna, varuti Anders sade sig vilja förvara några korn.

Petter Enebom, förekallad, utlät sig att han aldrig av de tilltalade skall ha emottagit några saker att förvara, men väl skall Anders Nilsson vid ett tillfälle lämnat omsporda efter sig och en annan gång något mjöl från Anna Pärsson såsom betalning för någon för denna senare förrättad spanad. Men huruvida detta mjöl och andra saker blivit stulna eller icke, därom

säger Enebom sig icke äga minsta kunskap. Olof Nilsson på Stompen vill icke heller vidgå att han av det stulna något döljt.

Utslag: För stölden dömdes drängen Anders Nilsson till att avstraffas med 27 par spö och Anna Pärsdotter med 30 par spö, tre slag av varje par. Dessutom skulle de båda i Bro sockenkyrka en söndag sitta på skriftestolen. Med hänsyn till att domen skulle underställas Göta hovrätts prövning, blev emellertid de båda under fängslig bevakning förda till Göteborgs Kronohäkte, där de tills vidare skulle förvaras.